

УДК 730:726.1 (477.83-25): 379.85

**СКУЛЬПТУРИ ХРАМІВ ЛЬВОВА
ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
Дмитро Каднічанський**

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська 1. м. Львів 79000, Україна, (032) 239-46-03*

Описуються скульптури, зокрема, фігури Ісуса Христа. Пресвятої Богородиці та святих, які знаходяться на фасадах та в інтер'єрах львівських храмів. Висвітлюються питання використання цих скульптур в екскурсійній діяльності.

Ключові слова: екскурсійна діяльність, сакральна скульптура, скульптор. Ісус Христос. Пресвята Богородиця, святи.

Львів є одним з найпотужніших туристичних центрів України, а основною складовою львівських туристичних ресурсів є його архітектурна спадщина. Недаремно Львів посідає перше місце в Україні за кількістю пам'яток архітектури. Львів здавна знаходився на перетині торгових шляхів, тому у ньому переплелися різні культури. Як наслідок маємо в місті споруди, відмінні за часом спорудження та стилем (від готики до класицизму та академізму).

Здавна у Львові, як і в інших населених пунктах України, центральними спорудами громад різних національностей були храми. Відповідно парафіяни намагалися прикрасити свої церкви та костели якнайкраще. Особливим елементом оздобу храмів у всі часи була скульптура.

Львівські храми мають багату і різноманітну скульптуру - це переважно зображення Пресвятої Трійці, Ісуса Христа. Пресвятої Богородиці, святих.

Скульптуру львівських храмів активно використовують в екскурсійній діяльності. Проте у сучасних путівниках Львовом є обмаль інформації про скульптуру міських храмів, а часто неправдиві відомості, зокрема щодо ідентифікації скульптур. А оскільки більшість екскурсій у Львові за цією тематикою проводиться саме на основі путівників, ми вирішили самостійно дослідити скульптуру, фасадів та інтер'єрів львівських храмів, зокрема, провести її ідентифікацію.

Спеціальних видань, присвячених скульптурному оздобленню львівських храмів, досі немає. Інформацію про скульптури окремих стилів, майстрів і храми знаходимо у працях українських і польських дослідників, зокрема, Б. Возницького [1], В. Вуйцика [2-4], О. Комаринця [5], В. Любченка [6], В. Овсійчука [7, 8], Ю. Смірнова [20, 21], М. Гембаровича [9], З. Горнунга [10, 11], В. Лозинського [13], Т. Маньковського [14, 15], Я. Островського [16], Я. Петруса [17], Я. Пйотровського [18], Я. Сіто [19] та ін.

Попри великий обсяг інформації в цих джерелах, відомостей про більшість скульптур ми не знайшли, тому ідентифікували скульптури самостійно, використовуючи атрибутику святих, інформацію про яку отримали з інтернет-джерел та словника У. Яніцької-Кривди "Патрон, атрибут, символ" (польською мовою) [12].

Скульптурне оздоблення львівських храмів різняться як за віком і стилем, так і за способом виготовлення та матеріалами. Львів славиться творами таких відомих

європейських скульпторів різних часів, як Ян Білий, Генріх Горст, Герман Ван Гутте. Ян Пфістер, Гануш Шольц, Андрій Бемер. Ян Годний (Ренесанс); Олександр Прохенкович. Андрій Шванер. Крістіян Сейнер. Томас Гуттер. Себастьян Фесінгер. Йоган Георг Пінзель, Антоній Осінський, Матвій Полейовський, Михайло Філевич та Францішек Олендзький (бароко і рококо); Поль Евтеле, Т. Дикас, Оскар Сосновський, Амелія Ядвіга та Юлія Лубенські, Леонард Марконі, Антоній Попель, Ян Батіста Трач (класицизм, академізм). На початку ХХ ст. у Львові працювали скульптори Тадеуш Блотніцький. Петро Войтович, Яніна Райхерт-Тот, Людовік Ольшевський. Ядвіга Городиська. Софія Розен, М. Спіндлер. Усі ці майстри створили неповторні та унікальні твори, більшість з яких дійшли до нашого часу і є шедеврами не лише національного, а й світового значення.

На жаль, не всі творіння львівських скульпторів збереглися. Велику кількість пам'яток втрачено під час переобладнання готичних і ренесансних інтер'єрів храмів в епоху панування стилю бароко. Лише частина цих творінь потрапила до львівських музеїв або частково зберігається у храмах. Великої шкоди завдала атеїстична політика радянської влади після Другої світової війни, коли храми закривалися, а їхня оздоба руйнувалася. Значну кількість сакральних пам'яток львівських храмів (переважно з інтер'єрів) у цей час знищено. Проте, частину фігур вивезли поляки у середині 40-х років ХХ ст. Певну кількість скульптур вдалося врятувати, і зараз вони перебувають на зберіганні у фондах львівських музеїв. Лише декільком храмам вдалося зберегти своє первісне оздоблення.

Скульптури львівських храмів можна поділити на дві групи: фасадні скульптури та скульптури в інтер'єрах. Скульптура на фасадах храмів виготовлялася переважно з каменю - пісковика, вапняка тощо. Серед скульптур у середині храмів переважають фігури на вітарях (головних і бічних). Скульптурою також оздоблювалися стіни, органи, казальниці тощо. Для їх виготовлення використовували переважно дерево, а також пісковик, мармур, алебастр, гіпс. Використовували й техніку стюкко (переважно в епоху Ренесансу) - суміш вапна, гіпсу і меленого алебастру чи мармуру.

Ми дослідили скульптуру тридцяти одного храму Львова. Проте в одній статті описати весь цей матеріал неможливо. Тому обмежимося лише декількома найвизначнішими храмами Львова. Подаємо інформацію лише про збережені скульптури.

Архикатедральний собор Св. Юра Української греко-католицької церкви (1744-1772). Невід'ємною частиною ансамблю є монументальна скульптура та декоративне різьблення, які разом з архітектурою творять типовий для барокового мистецтва синтез.

На першій брамі знаходяться фігури святих авторства Михайла Філевича. На фронтоні другої брами сидять постаті "Римської" та "Грецької" церкви, роботи того ж Михайла Філевича та каменяра Петра Білостоцького. Третя брама, аналогічна до попередньої, увінчана постатями "Віри" та "Надії" також авторства Михайла Філевича та каменяра Онуфрія Стефанського. До собору ведуть парадні двомаршеві сходи, прикрашені фігурами семи Геніїв долота Симона Стажевського, що символізують християнські цноти: Віру, Надію, Любов, Розсудливість, Стриманість, Справедливість, Відвагу. Авторству Симеона Стажевського належить також кам'яна статуя св. Онуфрія, що знаходиться у штучній печері під сходами [4].

На головному фасаді собору знаходяться статуї св. Атанасія (праворуч) і св. Лева (ліворуч) роботи Йогана Пінзеля (1759-1760). Він же виконав кінну статую св. Юрія Змієборця на аттику.